

Havelaboratoriet giver eleverne mulighed for at handle i klimakrisen

I efteråret 2021 spottede skolens ledergruppen "Grøn Pulje", som Vejle kommune havde sat i verden til projekter, der skulle stimulere reduktion af CO₂-udledningen til atmosfæren. Ledergruppens medlemmer kiggede på hinanden og var straks enige om, at sådan et projekt var lige noget for os her på skolen.

Betina Normann

Kommunikationsmedarbejder på Steiner Skolen i Vejle.

Et projekt med dette fokus ville give os mulighed for at forene det praktisk faglige havebrug med formidling af viden, som direkte ville gøre vores elever handledygtige og i stand til at bidrage positivt i forhold til den eksisterende klimakrise. Vores holdning er nemlig, at det skaber stor apati, hvis man blot har viden om dårlige forhold uden samtidig at have muligheden for at tilegne sig nogle idéer til, hvordan man kan handle i forhold til det. I vores have-laboratorium kunne vi eksperimentere med at binde karbon fra atmosfæren ved at øge mikro-livet i jorden.

Fra ide til projekt

I foråret 2022 nedsatte vi en arbejdsgruppe på seks personer, der skulle føre planen ud i livet. De har haft hver deres særlige fokus på og tilgang til opgaven. I starten af projektet fik vi desuden hjælp fra professionelle indenfor permakultur – både til at tegne planerne, men også til at udforme ansøgningen til Grøn Pulje. Der blev bl.a formuleret denne målsætning i projektbeskrivelsen:

”Vores mål med projektet er at skabe et uden-dørs klasserum, der vækker elevernes nysgerrighed og skaber rum for fordybelse gennem observation og praktisk arbejde.

Vi vil lære eleverne, hvordan vi bruger konkrete værktøjer (praktiske og IT¹) til at skabe handling, som er forankret i en lokal biodiversitet. Vi ønsker, at eleverne igennem projektet lærer at forholde sig til den lokale natur – uanset, hvor de befinder sig.”

Ruth Marie Kondrup som har været en del af arbejdsgruppen, har været en uvurderlig hjælp i forhold til disse indledende opgaver. Hun har certifikat indenfor permakultur, er medejer af Markedshaven Kastanjely og forælder på skolen.

Ruth Marie beskriver selv sit ønske for projektet: ”Jeg håber, at eleverne får en levende skoletid, hvor naturens cyklus åbner sig for dem, og de ser, hvordan mennesker kan være aktive i at tænke livet ind, når vi designer vores omgivelser – at de vil opleve, at mennesket har en vigtig rolle.”

Vores pedel Adam McShane er også en del af arbejdsgruppen. Han har et certifikat i permakulturdesign og har helt fra starten haft et særligt ønske om, at projektet skulle bidrage med noget smukt og æstetisk til skolens udearealer.

1 Bl.a. arter.dk (med lokale forhold) og naturdatabasen.dk (nationale forhold)

Hans særlige fokus har været et område bag ved SFO-bygningen, der nu skal omdannes til en lille sø og give et smukt miljø, hvor man samtidig bl.a. kan lære om insekter og forskellige vækster. Det er et areal på ca. 750 m².

Adam fortæller: ”Det var oprindeligt et stort mudderområde, som egentlig var tiltænkt et auditorium. Men da der ikke skulle mange mm regn til, før området var en stor mudderpøl, var det umuligt at bruge til noget som helst, og sådan har det stået i 30 år. Hvorfor ikke gøre det til noget smukt og brugbart?”

Adam forestiller sig, at det færdige resultat vil bestå af voksne træer og buske, der danner en harmonisk bølge igennem skolens areal, en lille dam fyldt med åkander, en sti, der kan tage et køretøj, en vandresti, der strækker sig fra dammen til en frugtplantage, der er anlagt nær ved

dammen. Dertil kommer ca 500 m² blomstereng og urtegræs.

Vi har fået doneret en del frugttræer fra NGO'en Plant et træ, som kronprins Frederik er protektor for. Derudover har vores 8. klasses elever podet træer, som er blevet plantet ud på vores arbejdslørdag. Projektet er afhængig af masser af god vilje og lyst til at bidrage fra både elever, lærere og forældre. Både i starten af projektet og nu i slutfasen har vi afholdt en arbejdslørdag, hvor alle har bidraget med godt humør og solid arbejdskraft. Vi er imponerede over den opbakning, som vi har fået fra alle sider.

Den pædagogiske vinkel

Elever og lærere har allerede inddraget have-laboratoriet i undervisningen på flere måder. Bl.a. kan Gosia Kosatka, der også er medlem af arbejdsgruppen, fortælle, hvordan hun har faget

Dronefoto fra vores arbejdsdag.

havebrug en gang ugentligt med 5. klasses elever. De er i øjeblikket i gang med et projekt: "No dig – køkkenhave", eller som Gosia siger: Lad jorden være i fred!

Sammen med klassen arbejder hun på at kunne dyrke grønsager, der kan bruges til maden, der dagligt tilberedes og serveres i SFO'en. Klassen har samlet højbede og fyldt dem med jord. De skal forspire planterne og selv sørge for at tilføre bedene kompost osv. Eleverne lærer, at vi bruger naturgødning, hestemøg af den lokale rideskole, og ikke kunstgødning. Således kombineres læring og praktik på skønneste vis, og det, at der endda kommer et spiseligt resultat, er jo blot en ekstra bonus.

Anne-Kathrine Madsen er endnu et medlem af arbejdsgruppen. Hun er klasselærer og ligesom Adam certificeret indenfor permakulturdesign,

og hun har primært det pædagogiske mål med projektet for øje.

Anne-Kathrine fortæller: "2. klasse skal til at lave drikkesteder til bier. F.eks. cementafstøbning af rabarberblade eller lignende, som så bliver lavet til drikkesteder, ved at der arrangeres sten o.l. i bunden af fadene, så bierne ikke drukner. 3. klasse er i gang med at etablere pilehytter og piletuneller, som skal fungere som skyggeområder og væresteder.

På vores havedag har flere klasser været i gang med at bygge biodiversitetshoteller og fuglekasser. Opgaver for eleverne kan have mange former og variere afhængig af klassetrin, det kan bl.a. også være at lave ormekompost, at lave vandsamler og vandafløb fra skolegården ned i den lille sø, at så og udplante.

Vores mål med projektet er at skabe et udendørs klasserum, der vækker elevernes nysgerrighed og skaber rum for fordybelse gennem observation og praktisk arbejde.

Vi er ved at udarbejde en plan for, hvordan vi kan få havelaboratoriet indarbejdet i det pædagogiske virke. Det bliver en længerevarende og løbende proces.”

Vores ønsker til designet

Her i foråret 2023 nærmer vi os afslutningen på det projekt, som Vejle kommune støttede med 100.000 kr fra Grøn Pulje. Det har været vores ønske at skabe et udenomsareal, der både kan være berigende som læringsrum, praktisk og fagligt, og som samtidig skal kunne give plads til fordybelse. Hvis der f.eks. er brug for en stille krog til at læse en god bog eller lignende, stiller det særlige krav til landskabsdesignet. Det har vi taget højde for igennem designfasen. Det har også været vigtigt for os, at det ikke ligner parcelhusæstetik, men at vores arealer bliver vilde og frodige – og summer af liv.

Det har været en spændende og lærerig proces. Før påske afholdt vi vores anden arbejdslørdag, hvor forældre, lærere og elever deltog og arbejdede med mange forskellige opgaver. Der blev gjort klar til at anlægge søen, plantet træer og blomster, fjernet ral og sten fra skolegården og lagt en masse gødning ud på beplantede områder. Skolen summede igen af arbejdsiver og fællesskabsånd.

Inden sommerferien i år kan vi indvie vores havelaboratorium. Vi står nu overfor den tredje fase, der kommer til at strække sig langt ind i fremtiden. Nu skal ændringerne i landskabet, dyrkningen og eksperimenterne nemlig leve og udvikle sig sammen med pædagogikken.

Et læringsrum, der aldrig stagnerer

Et havelaboratorium er en meget sammensat størrelse, som kan have mange udformninger. Som læringsrum kan det bruges i den faglige undervisning til at undersøge livet i jorden, det kan kombineres med håndværksfagene, det kan give eleverne en mulighed for at gøre en forskel i klimakrisen – og gøre dem løsnings- og handlingsorienterede.

Det er en god idé at alliere sig med dygtige fagpersoner, der ved noget om permakultur, økologisk- eller biodynamisk havebrug, hvis man skal kaste sig ud i sådan et projekt.

